

ETTORE POZZOLI 1099

پوتسولی ۱۰۹۹
راهنمای تئوری کاربردی
آموزش دیکته موسیقی
ترجمه: حسین صائمی

واحد زمان

ریتم دوتایی و سه تایی

در حالت کلی، تقسیم بندی منظم زمان را «ریتم» گویند.

هر برشی از زمان که به عنوان یک واحد در نظر گرفته شود، به بخش های مساوی قابل تقسیم است. واحدهای زمانی، با ارزش های زمانی مختلف و تقسیم آن ها به بخش های تقریباً بی شمار، تنوع ریتم را به وجود می آورند. ترکیب های ریتمیک که از این روش به وجود می آیند بی نهایت هستند اما همه آن ها برگرفته از دو ریتم اصلی موسیقی یعنی ریتم «دوتایی» و «سه تایی» هستند.

تقسیم یک واحد زمان به دو بخش مساوی را «ریتم دوتایی» گویند.

تقسیم یک واحد زمان به سه بخش مساوی را «ریتم سه تایی» گویند.

در ابتدا هنرجو باید بتواند این دو ریتم را بر پایه یک واحد زمانی مشخص، از یکدیگر تمکیک کند.

به برشی از زمان بین دو نقطه یک «واحد زمانی» گفته می شود.

برای تشخیص این نقاط و درک یک واحد زمان، هنرجو باید دست های خود را به آرامی و به طور منظم به هم بزند به صورتی که برش زمانی بین یک ضربه با ضربه دیگر کاملاً مساوی باشد.

برای درک بهتر این مفهوم به مثال زیر توجه کنید:

خطی رسم شده که می تواند تا بی نهایت ادامه داشته باشد در ذهن ما به شکل زمانی است که در سکوت می گذرد.

خط فرضی زمان

به محض اولین ضربه دست، سکوت می شکند و خط رسم شده در نقطه مشخصی قطع می شود.

ضربه دست

با تکرار ضربه های دست در فاصله های مساوی، خط مورد نظر در نقاط مشخصی قطع می شود.

با این روش، یک برش زمانی مشخص را به بخش های کوچک و مساوی تقسیم می کنیم که هر بخش به عنوان یک واحد زمان شناخته می شود.

کشش ضرب

ضربه دست

کشش ضرب

ضربه دست

کشش ضرب

ضربه دست

کشش ضرب

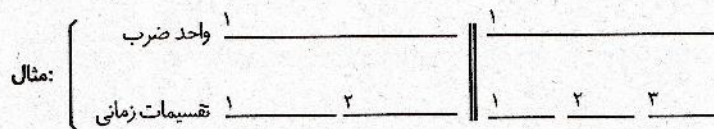
ضربه دست

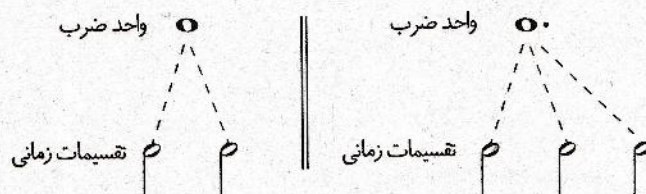
کشش ضرب

ضربه دست

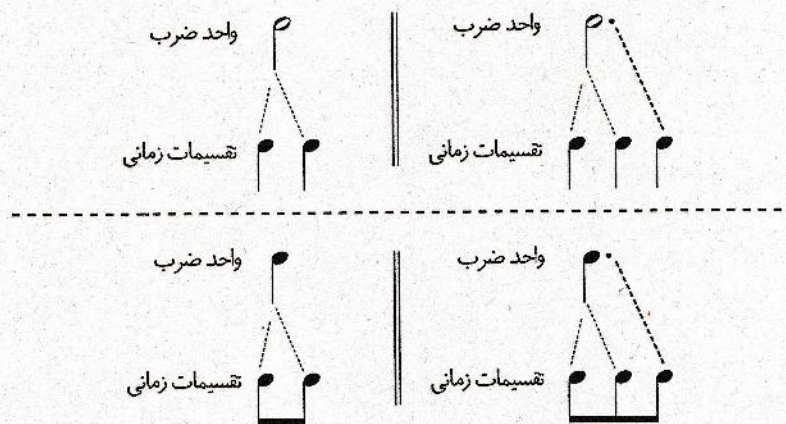
هر یک از نت‌ها را می‌توان به‌عنوان واحد ضرب در نظر گرفت ولی در عمل، تنها سه نت گرد، سفید و سیاه برای این منظور به کار می‌روند؛ بنابراین بقیه نت‌ها، تنها برای نشان دادن تقسیمات حاصل از سه نت نام برده، استفاده می‌شوند.

اگر نت گرد (یا گرد نقطه‌دار. م) را به‌عنوان واحد ضرب در نظر بگیریم تقسیمات دوتایی و سه‌تایی زیر را که نشان‌دهنده دو نوع اصلی میزان هستند را به دست می‌آوریم.

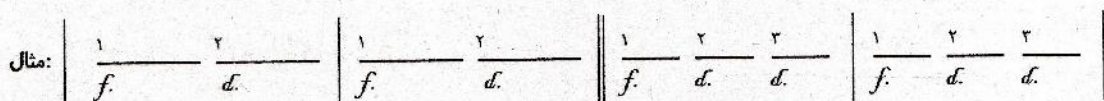
اما اگر ارزش زمانی سفید یا سیاه (یا سفید و سیاه نقطه‌دار. م) را به‌عنوان واحد ضرب در نظر بگیریم به ترتیب تقسیمات زمانی زیر به دست می‌آیند.

همان‌طور که در دو شکل قبل نشان داده شد، در تقسیم دوتایی و سه‌تایی، تأکید قوی و تأکید ضعیف با علامت‌های مشابه (بدون علامت. م) مشخص شده‌اند، امری که امکان تمایز این دو گونه ریتم که هر یک دارای مشخصات مخصوص به خود هستند را غیرممکن می‌سازد. با این روش، در یک توالی ریتم دوتایی، تأکید قوی در هر دو ضرب اجرا می‌شود و در توالی ریتم سه‌تایی، تأکید قوی در هر سه ضرب اجرا می‌شود.

بنابراین برای تمایز ماهیت ریتم لازم است تأکید قوی را از تأکیدهای ضعیف جدا کرد، از این رو باید تأکید قوی را با یک علامت مشخص کرد.

این علامت همان خط عمودی است که همیشه قبل از نت با تأکید قوی قرار می‌گیرد و «خط میزان» نام دارد.

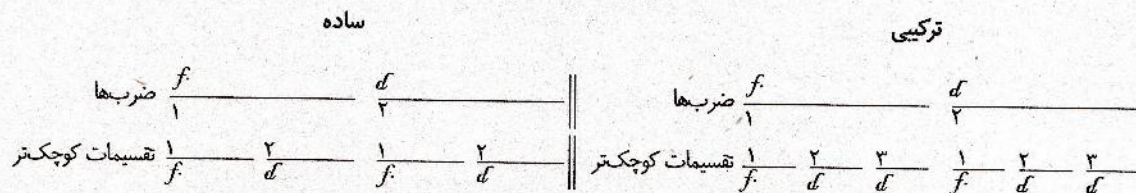
میزان ساده - میزان ترکیبی

تعداد ضرب‌های یک میزان، تعیین‌کننده مشخصه ریتمیک آن هستند. بدین ترتیب هر میزان می‌تواند دوضربی، سه‌ضربی یا چهارضربی باشد.

هر ضرب به‌نوبه خود به‌عنوان یک واحد زمان در نظر گرفته می‌شود و قابل تقسیم به دو یا سه بخش مساوی است که توالی ضرب سریع‌تری از ضرب اصلی می‌سازند اما همچنان تابع قانون ریتم هستند.

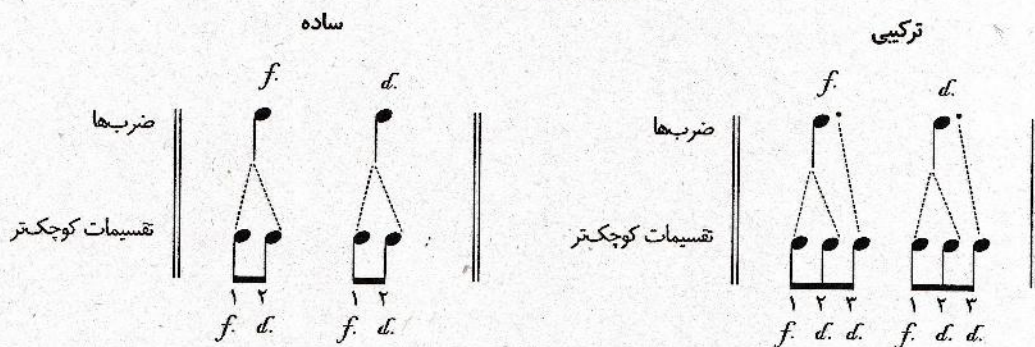
این تقسیم‌بندی جدید بر اساس دوضربی یا سه‌ضربی بودن میزان، ویژگی‌های ریتمیک جدیدی به میزان می‌بخشد. اگر هر ضرب میزان، دارای تقسیمات دوتایی باشد آن را «میزان ساده» و اگر دارای تقسیمات سه‌تایی باشد آن را «میزان ترکیبی» می‌گویند.

میزان‌های دوضربی

در میزان ساده، ارزش زمانی هر ضرب با نت ساده نشان داده می‌شود در حالی که در میزان ترکیبی ارزش زمانی هر ضرب با نت نقطه‌دار نمایش داده می‌شود.

میزان‌های دوضربی

نکته: میزان پنج‌ضربی متشکل از یک میزان دوضربی و یک میزان سه‌ضربی یا برعکس است که تأکیدهای آن تناوبی از ریتم دوتایی و سه‌تایی است؛ اما استفاده از این میزان مرسوم نیست. (به این نوع میزان، میزان «لنگ» یا «مختلط» می‌گویند و انواع دیگر آن نیز در موسیقی ایرانی معمول است. م)

پروپوزیسیون‌های ریتمیک ساخته‌شده از گروه‌های متحد

16) $\frac{2}{4}$

17) $\frac{3}{4}$

تمرین دیکته در میزان‌های ترکیبی

همانند آنچه در باره دیکته در میزان‌های ساده گفتیم، برای میزان‌های ترکیبی نیز تمرین‌های زیر پیشنهاد می‌شود.

۱- ساخت میزان‌های ترکیبی با ضرب‌های سفید نقطه‌دار، سیاه نقطه‌دار و چنگ نقطه‌دار.

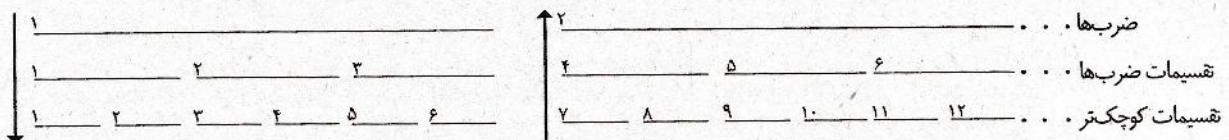
۲- مشخص کردن بخش‌های قوی و ضعیف میزان.

۳- ساخت گروه‌های ریتمیک با تقسیمات مختلف ضرب.

۴- ساخت پروپوزیسیون‌های ریتمیک کوچک.

برای نت‌نویسی دقیق میزان ترکیبی، هنرجو باید در ذهن خود ساختار میزان را با تقسیمات مختلف مانند تصویر زیر مجسم کند.

میزان دوضربی ترکیبی

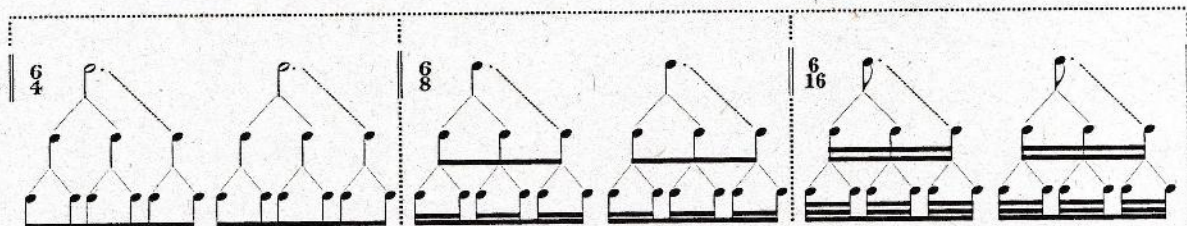
هر ضرب در میزان ترکیبی که قابل تقسیم بر سه است باید با یک نت نقطه‌دار نشان داده شود؛ بنابراین اگر ضرب را سفید نقطه‌دار، سیاه نقطه‌دار و یا چنگ نقطه‌دار در نظر بگیریم، میزان ترکیبی دوضربی را می‌توان به روش زیر نوشت:

میزان دوضربی ترکیبی

واحد ضرب: سفید نقطه‌دار

واحد ضرب: سیاه نقطه‌دار

واحد ضرب: چنگ نقطه‌دار

لازم به یادآوری است که در بین روش‌های مختلف نوشتن میزان ترکیبی، روشی که در آن ضرب را سیاه نقطه‌دار در نظر بگیریم رایج‌تر است.

برای ساخت میزان ترکیبی سه‌ضربی یا چهارضربی باید به ترتیب، سه یا چهار ضرب در یک میزان قرار داد؛ بنابراین در مثال‌های بعدی، از این نوع میزان‌ها استفاده شده است تا هنرجو بتواند به تمرین میزان‌های دارای ضرب سفید نقطه‌دار یا چنگ نقطه‌دار بپردازد. با تمرین هر چه بیشتر، هنرجو می‌تواند بخش‌های مختلف تشکیل‌دهنده این میزان‌ها مانند ریتم دوتایی و سه‌تایی و تأکیدهای قوی و ضعیف را تشخیص دهد.

«توره پوتزولی» پیانیست و آهنگ‌ساز ایتالیایی است که آثاری از او شامل کتاب «تکالیف و حل مسائل تئوری موسیقی»، کتاب‌های ۱۱۵۱ تا ۱۱۵۴ با موضوع «سلفژ گفتاری و آوازی»، کتاب‌های ۲۰۷۱ و ۲۰۷۲ با «موضوع سلفژ را آسان بیاموزیم» و نیز اتودهایی برای پیانو برجای مانده است.

کتاب حاضر، کتاب ۱۰۹۹ با موضوع دیکته ریتم در جهت ادراک ریتم در همه شاخه‌های خوانندگی، نوازندگی و آهنگ‌سازی و نیز پیش‌نیازی برای دوره سلفژ، تربیت شنوایی و دیکته ملودی است. این کتاب در دو بخش نظری و عملی، با شیوه‌ای گام‌به‌گام و با ارائه تمرین‌هایی از حالت ساده به پیچیده، به آموزش درک و دریافت ریتم و هدایت هنرجو به سمت نگارش دیکته ریتم می‌پردازد.

www.nayoney.com
Design: Nazanin Khazaei

